

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΤΜΗΜΑ VII

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 24 Απριλίου 2018 με την ακόλουθη σύνθεση: Άννα Λιγωμένου, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του VII Τμήματος, Δημήτριος Τσακανίκας και Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Σύμβουλοι, Ιωάννης Νταλαχάνης (εισηγητής) και Θεόδωρος Μαυροβουνιώτης, Πάρεδροι, που μετέχουν με συμβουλευτική ψήφο.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας: Παραστάθηκε ο Επίτροπος Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Αντώνιος Νικητάκης, ως νόμιμος αναπληρωτής του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος είχε κώλυμα.

Γραμματέας: Ιωάννης Αθανασόπουλος, Γραμματέας του VII Τμήματος.

Για να δικάσει την από 26.6.2015 έφεση (ΑΒΔ 1497/26.6.2015) του Α... Γ... του Β..., κατοίκου Ν. Ε... .. (οδός Α..., αριθ. ...), ο οποίος παραστάθηκε με δήλωση του άρθρου 133 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ν. 2717/1999, Α' 97) του πληρεξούσιου δικηγόρου του, Κωνσταντίνου Ανδριόπουλου (ΑΜ/ΔΣΘ 7114).

Κατά του Ελληνικού Δημοσίου, νομίμως εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε δια του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Παναγιώτη Λαμπρόπουλου.

Κατά της .../27.4.2015 απόφασης καταλογισμού του Οικονομικού Επιθεωρητή της Διεύθυνσης Έκτακτων και Ειδικών Ελέγχων - Περιφερειακό Γραφείο ... του Υπουργείου Οικονομικών.

Με την απόφαση αυτή ο εκκαλών, αναπληρωτής της προϊσταμένης του Τμήματος Εξόδων της Διεύθυνσης Ταμειακής Υπηρεσίας του Δήμου ..., καταλογίστηκε με το ποσό των 4.666,17 ευρώ, το οποίο φέρεται ότι αντιστοιχεί σε έλλειμμα που διαπιστώθηκε στη διαχείριση του ανωτέρω Δήμου κατά το οικονομικό έτος 2001.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε, το Δικαστήριο άκουσε:

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Δήμου ... Δημήτριο Στράνη (ΑΜ/ΔΣΑ 11856), ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της έφεσης.

Τον εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, ο οποίος ζήτησε, ομοίως, την απόρριψή της και

Τον Επίτροπο Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος πρότεινε την απόρριψη της έφεσης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του Δικαστηρίου.

Αφού μελέτησε τη δικογραφία, Σκέφτηκε σύμφωνα με τον νόμο και Αποφάσισε τα ακόλουθα:

1. Για την άσκηση της υπό κρίση έφεσης έχει καταβληθεί παράβολο (βλ. το 4044110 σειράς Α' έντυπο παραβόλου Δημοσίου), ποσού 50 ευρώ. Δεδομένου, ωστόσο, ότι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 73 παρ. 3 περ. δ' εδ. α' του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 (Α' 52), το καταβλητέο εν προκειμένω παράβολο ανέρχεται σε 46,66 ευρώ (ένα τοις εκατό του αμφισβητούμενου ποσού, επί του οποίου δεν έχουν επιβληθεί προσαυξήσεις), κατά το μέρος που υπερβαίνει το κατά νόμο οφειλόμενο, δηλαδή κατά το ποσό των 3,34 ευρώ, το παράβολο πρέπει να επιστραφεί στον εκκαλούντα ανεξάρτητα από την έκβαση της δίκης (βλ. αποφ. 799/2018, 841/2019 VII Τμ. Ελ. Συν.).

2. Με την κρινόμενη έφεση ζητείται εμπροθέσμως η ακύρωση της .../ 27.4.2015 απόφασης καταλογισμού του Οικονομικού Επιθεωρητή της Διεύθυνσης Έκτακτων και Ειδικών Ελέγχων - Περιφερειακό Γραφείο ... της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών, με την οποία καταλογίστηκε ο εκκαλών, ως αναπληρωτής της προϊσταμένης του Τμήματος Εξόδων της Διεύθυνσης Ταμειακής Υπηρεσίας του Δήμου ..., υπέρ του Δήμου αυτού, με το ποσό των 4.666,17 ευρώ (βλ. την επισυναπτόμενη στην προσβαλλόμενη απόφαση 1^η Πράξη καταλογισμού), που φέρεται να αντιστοιχεί σε έλλειμμα στη διαχείριση του Δήμου ..., κατά το οικονομικό έτος 2001. Η υπό κρίση έφεση, στρεφόμενη κατά της ανωτέρω καταλογιστικής απόφασης και κατά του Ελληνικού Δημοσίου όχι δε και κατά του Δήμου ..., υπέρ του οποίου και για την αποκατάσταση ελλείμματός του εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, δεν ασκεί έννομη επιρροή και ουδεμία ακυρότητα δημιουργεί (βλ. απόφ. 579/2019 VII Τμ. Ελ. Συν.), δοθέντος ότι το μεν αντίγραφο του δικογράφου της κρινόμενης έφεσης επιδόθηκε, επιμελεία του εκκαλούντος, στον Δήμο (βλ. την 6160 Β'/2017 έκθεση επίδοσης του δικαστικού επιμελητή του Πρωτοδικείου ... Α... Μ...), το δε ο ανωτέρω διάδικος κλητεύθηκε νομοτύπως και εμπροθέσμως να παραστεί στην πρώτη συζήτηση της υπόθεσης στις 9.5.2017 (βλ. σχετικά την από 31.1.2017 έκθεση επίδοσης του Δ... Ι..., υπαλλήλου του Δήμου ...). Η έφεση, κατά το μέρος που στρέφεται κατά κάθε άλλης συναφούς, πράξης ή παράλειψης της Διοίκησης, πρέπει να απορριφθεί ως αόριστη και ανεπίδεκτη δικαστικής εκτίμησης. Κατά τα λοιπά, η κρινόμενη έφεση είναι τυπικά παραδεκτή και πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω κατά την νομική και ουσιαστική της βασιμότητα.

3. Από τις διατάξεις των άρθρων 98 παρ. 1 του Συντάγματος καθώς και των άρθρων 1 παρ. 1, 22, 28, 38 παρ. 1, 3 και 4, 42, 44, 46, 47, 48, 50, 51 και 80 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με τον ν. 4129/2013 (Α' 52), συνάγεται ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο, ως Ανώτατο Δημοσιονομικό Δικαστήριο ανεξάρτητο από κάθε αρχή, εκδικάζει τα ένδικα μέσα από διαφορές σχετικές με τον έλεγχο των λογαριασμών των δημοσίων υπολόγων αλλά και ασκεί, κατά συνταγματική επιταγή, τον κατασταλτικό έλεγχο των λογαριασμών των δημοσίων υπολόγων και των υπολόγων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (ν.π.δ.δ.), που είναι αυτοτελής και ανεξάρτητος από τον παράλληλο έλεγχο που ασκείται στις ίδιες διαχειρίσεις από άλλα δημόσια όργανα, τα οποία πάντως, οφείλουν, μετά το πέρας κάθε διενεργούμενου από αυτά ελέγχου, να υποβάλουν τα διαχειριστικά στοιχεία και το πόρισμά τους στο Ελεγκτικό Συνέδριο. Κατά τον κατασταλτικό δε έλεγχο των λογαριασμών, μεταξύ άλλων και των δήμων, που υποβάλλονται στον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αυτός, αποφαινόμενος περί της ορθότητας ή μη αυτών, κηρύσσει με πράξη του ως ορθώς έχοντες τους σχετικούς λογαριασμούς ή καταλογίζει τον υπόλογο με το διαπιστωθέν έλλειμμα. Κατά της εν λόγω πράξης του Επιτρόπου επιτρέπεται η άσκηση, από τα δικαιούμενα προς τούτο πρόσωπα και με τις διαγραφόμενες στις εν λόγω διατάξεις προϋποθέσεις, των περιοριστικά προβλεπόμενων από τα άρθρα 48 και 80 του ως άνω Κώδικα ενδίκων μέσων της αίτησης αναθεώρησης και της έφεσης, ενώ, άλλωστε, είναι δυνατή η οίκοθεν αναθεώρηση ή ανάκληση της πράξης αυτής. Συνεπώς, από τη χρονική στιγμή που οι λογαριασμοί των δημοσίων ή δημοτικών υπολόγων περιήλθαν στον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου και αυτός, μετά από σχετικό έλεγχο, προχώρησε στην έκδοση πράξης, με την οποία, αφού καταλόγισε το διαπιστωθέν από αυτόν έλλειμμα, κήρυξε κατά τα λοιπά ως ορθώς έχοντες τους λογαριασμούς της διαχείρισης αυτής, τα λοιπά όργανα ελέγχου διαχειρίσεων, στα οποία περιλαμβάνονται και οι υπάλληλοι του κλάδου Οικονομικών Επιθεωρητών της Γενικής Διεύθυνσης Δημοσιονομικών Ελέγχων του Υπουργείου Οικονομικών (βλ. π.δ.

111/2014 «Οργανισμός του Υπουργείου Οικονομικών», Α' 178, σε συνδυασμό με το άρθρο 12 παρ. 6 του ν. 3492/2006, Α' 210, όπως προστέθηκε με το άρθρο 5 παρ. 1 του ν. 4281/2014, Α' 160), επιλαμβανόμενα εκ των υστέρων σχετικού ελέγχου, εφόσον διαπιστώσουν την ύπαρξη επιπλέον ελλείμματος, δεν δύνανται να προβούν στον καταλογισμό του, αλλά οφείλουν τα όποια αντίθετα ευρήματα, καθώς και το πόρισμα του ελέγχου τους, να τα υποβάλλουν ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, προκειμένου να κριθεί εάν συντρέχει περίπτωση οίκοθεν αναθεώρησης ή ανάκλησης της ως άνω πράξης, με την οποία κηρύχθηκαν, κατά τα λοιπά, ως ορθώς έχοντες οι λογαριασμοί, χωρίς να επιτρέπεται να ανατραπούν τα αποτελέσματά της με διοικητικό καταλογισμό (βλ. αποφ. 778/1987 Ολομ., 1070/1990, 942/2015 Ι Τμ., 412 και 1256/2005, 1768/2012 ΙV Τμ., 3817/2013 V Τμ. Ελ. Συν., πρβλ. Πρακτικά της 27ης Γεν. Συν./27.7.1978 Ολομ. Ελ. Συν.). Αντιθέτως, τα ανωτέρω όργανα, εφόσον διαπιστώσουν, κατά την κρίση τους, ότι για το σύνολο ή μέρος του ήδη διαπιστωθέντος από τον Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου ελλείμματος στην ελεγχόμενη δημόσια διαχείριση ευθύνονται και άλλα εμπλεκόμενα σε αυτήν πρόσωπα, πλην εκείνων που προσδιόρισε ο Επίτροπος με την πράξη ελέγχου των λογαριασμών της διαχείρισης αυτής, νομίμως και αρμοδίως κατά χρόνο προβαίνουν στον καταλογισμό τους, καθόσον με τον καταλογισμό αυτόν δεν ανατρέπονται τα πορίσματα του ελέγχου που διενήργησε το Ελεγκτικό Συνέδριο σχετικά με την ορθότητα των ελεγχθέντων από αυτό λογαριασμών και το ύψος του μετενεκτέου χρηματικού υπολοίπου τους (βλ. αποφ. 293/2019, 579/2019 VII Τμ. Ελ. Συν.).

4. Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 15, 17, 22, 25, 27 και 33 του π.δ/τος 774/1980 «Περί κωδικοποίησης εις ενιαίον κείμενον των περί Ελεγκτικού Συνεδρίου ισχυουσών διατάξεων υπό τον τίτλον «Οργανισμός Ελεγκτικού Συνεδρίου» (Α' 189 - ήδη άρθρα 1 παρ. 1 β', 28, 38, 44, 46, 50 παρ. 1 και 53 παρ. 1 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο) και 54 και 56 του ν. 2362/1995 «Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις» (Α' 247), που ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο, συνάγονται τα ακόλουθα: Δημόσιοι υπόλογοι ή υπόλογοι Ο.Τ.Α. είναι οι δημόσιοι λειτουργοί οι εντεταλμένοι την είσπραξη εσόδων ή την πληρωμή εξόδων του Δημοσίου ή των Ο.Τ.Α. (de jure υπόλογοι), καθώς και όσοι, με οποιονδήποτε τρόπο, έστω και χωρίς νόμιμη εξουσιοδότηση, διαχειρίζονται χρήματα αξίες ή υλικά που ανήκουν στο Κράτος ή στους Ο.Τ.Α. (εν τοις πράγμασι ή de facto υπόλογοι), επίσης δε και οποιοσδήποτε άλλος, που, εξαιτίας της φύσης των υπηρεσιακών του καθηκόντων, θεωρείται από ειδική διάταξη νόμου ως δημόσιος υπόλογος ή υπόλογος Ο.Τ.Α. Ως εκ τούτου, για τη θεμελίωση της ιδιότητας του υπολόγου αρκεί το πραγματικό γεγονός της διενέργειας διαχειριστικών πράξεων ή παραλείψεων, που καθιστά τον ενεργούντα αυτές αφενός υπόχρεο σε λογοδοσία, αφετέρου υποκείμενο καταλογισμού σε περίπτωση διαπίστωσης ελλειμμάτων στη διαχείρισή του. Ο υπόλογος για τα ελλείμματα που διαπιστώνονται, κατά τη νόμιμη διαδικασία, στη διαχείρισή του, ευθύνεται για κάθε πταίσμα, δηλαδή και για ελαφρά αμέλεια, η οποία μάλιστα τεκμαίρεται, απαλλάσσεται δε μόνον εάν ο ίδιος επικαλεστεί και αποδείξει ότι δεν τον βαρύνει καμία υπαιτιότητα ως προς την επέλευση του ελλείμματος (βλ. ενδεικτ. αποφ. 719/2012, 4689/2013, 2218/2014, 5241/2015, 34/2018 κ.ά. Ολομ. Ελ. Συν.). Σε περίπτωση που η υπαιτιότητα του υπολόγου εξικνείται μέχρι του βαθμού της βαρείας αμέλειας, καταλογίζονται σε βάρος του και οι εκάστοτε οριζόμενες από τις διατάξεις περί είσπραξης δημοσίων εσόδων προσαυξήσεις. Εξάλλου, διαχειριστικό έλλειμμα, κατά τη δημοσιολογιστική έννοια, είναι η επί ελάττον αδικαιολόγητη διαφορά μεταξύ της ποσότητας των χρημάτων, ενσήμων, υλικών κ.λπ. που έπρεπε να υπάρχει, σύμφωνα με τα εξαγόμενα από τους τηρούμενους λογαριασμούς αποτελέσματα και με βάση τα νόμιμα διαχειριστικά στοιχεία και αυτής

που πράγματι υπάρχει. Ως έλλειμμα νοείται και κάθε «ανοίκειος» πληρωμή, δηλαδή κάθε πληρωμή που, μεταξύ άλλων, είτε δεν στηρίζεται σε πλήρη και νόμιμα δικαιολογητικά, είτε για την πραγματοποίησή της δεν τηρήθηκαν οι νόμιμες διαδικασίες (βλ. αποφ. 1584, 2293/2011, 4318/2013, 1161, 2926/2015, 1929/2018 Ολομ., 1091/2017, 696/2018, 757/2019 VII Τμ. Ελ. Συν.). Ο καταλογισμός, δε του υπολόγου, προϋποθέτει, σε κάθε περίπτωση, και τη διαπίστωση αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της διαχειριστικής δράσης του και του επελθόντος ελλείμματος, υπό την έννοια ότι οι αποδιδόμενες σ' αυτόν δημοσιονομικές παραβάσεις ή παραλείψεις αποτέλεσαν αναγκαία συρροή αιτίας για την πρόκληση του διαπιστωθέντος ελλείμματος (βλ. αποφ. 3055/2012, 6444/2015 Ολομ., 838/2017, 579/ 2019 VII Τμ. Ελ. Συν.).

5. Σύμφωνα με το από 17.5/15.6.1959 β.δ. (Α' 114, δόρθωση ημαρτημένων Α' 145, Α' 197/1959), «Περί οικονομικής διοίκησης και λογιστικού των Δήμων και Κοινοτήτων» (στο εξής Λογιστικό των Δήμων), για την καλύτερη λειτουργία της Ταμειακής Υπηρεσίας, αυτή μπορεί να διαιρείται σε γραφεία στα οποία κατανέμεται η διεξαγωγή της υπηρεσίας εν γένει κατά λόγο αρμοδιότητας και αντικείμενο (άρθρο 49). Προβλέπεται η διαίρεση σε γραφείο εσόδων και γραφείο εξόδων. Το τελευταίο διεξάγει τις λογιστικές πράξεις που σχετίζονται με τις πληρωμές των εξόδων του Δήμου, την τήρηση των λογιστικών βιβλίων του ταμείου και την κατάρτιση των μηνιαίων και ετήσιων λογαριασμών της διαχείρισής του. Τα γραφεία αυτά, των οποίων προΐσταται ελεγκτής ή λογιστής του ταμείου, λειτουργούν υπό την ενιαία διεύθυνση του δημοτικού ταμείου (άρθρο 50). Σύμφωνα με τα κεφάλαια Δ, Ε, Στ, του Μέρους Πρώτου του προαναφερόμενου β.δ/τος (άρθρα 11 έως 39), για την πραγματοποίηση ορισμένης δαπάνης Δήμου απαιτείται η τήρηση μιας διαδικασίας (ανάληψη δαπάνης και εκκαθάριση αυτής), η οποία καταλήγει οπωσδήποτε σε έκδοση χρηματικού εντάλματος, προκειμένου η δαπάνη αυτή να εκταμιευθεί. Σε κάθε χρηματικό ένταλμα επισυνάπτεται κάθε δικαιολογητικό έγγραφο, από το οποίο προκύπτει με σαφήνεια το δικαίωμα του πιστωτή του Δήμου κατά βάση και ποσό (άρθρο 25), όπως τα δικαιολογητικά αυτά προσδιορίζονται στο άρθρο 26 ή σε άλλες ειδικές διατάξεις. Τα χρηματικά εντάλματα, μαζί με τα δικαιολογητικά τους, αφού αριθμηθούν και καταχωριστούν στο βιβλίο που τηρείται για το σκοπό αυτό στη λογιστική υπηρεσία του Δήμου, αποστέλλονται στον Ταμία, ο οποίος βεβαιώνει την παραλαβή τους με την υπογραφή του στο σχετικό βιβλίο παραδόσεως ενταλμάτων (άρθρο 28). Εν συνεχεία, πριν την πληρωμή από την Ταμειακή Υπηρεσία ακολουθείται η εξής διαδικασία: Τα χρηματικά εντάλματα πληρωμής, όπως και κάθε άλλος νόμιμος τίτλος πληρωμής, παραδίδονται στο λογιστικό γραφείο του ταμείου (παρ. 1 και 2 του άρθρου 60). Ο δημοτικός ταμίας, βοηθούμενος από τον ελεγκτή ή λογιστή του γραφείου αυτού, ενεργεί υπό την προσωπική του ευθύνη τον έλεγχο αυτών κατά το μέρος που αφορά το νόμιμο και έγκυρο της εντελλόμενης δαπάνης κατά τις κείμενες διατάξεις, μετά τον οποίο προβαίνει στην πληρωμή των δικαιούχων. Ο ως άνω έλεγχος συνίσταται, ειδικότερα, στην εξέταση των στοιχείων που ορίζονται στο άρθρο 172 του δημοτικού και κοινοτικού κώδικα (ν.δ. 2888 της 30.6-1.7/1954, Α' 139) (παρ. 2 και 3 του άρθρου 60). Για να πραγματοποιηθεί η πληρωμή στο δικαιούχο, ο ταμίας ή ο εντεταλμένος ταμιακός διαχειριστής οφείλει να ενεργήσει την πληρωμή στον πραγματικό δικαιούχο (παρ. 4 του άρθρου 60). Εξάλλου, τα είδη των χρηματικών ενταλμάτων που μπορούν να εκδοθούν ρυθμίζονται περιοριστικώς (άρθρα 32 έως και 37), όπως και οι δαπάνες, η φύση των οποίων επιβάλλει, κατ' εξαίρεση, την ταχεία ή άμεση πληρωμή τους και οι οποίες πληρώνονται χωρίς την προηγούμενη έκδοση χρηματικού εντάλματος αλλά, πάντως, βάσει των απαιτούμενων για κάθε δαπάνη δικαιολογητικών, τα οποία αφού ελεγχθούν αρμοδίως, επισυνάπτονται στο σχετικό χρηματικό ένταλμα πληρωμής που εκδίδεται στη συνέχεια (άρθρα 38 και 39 - βλ. απόφ. 579/2019, 840/2019 VII Τμ. Ελ.

Συν.). Εξάλλου, ακόμα και στις περιπτώσεις που επιτρέπεται η πληρωμή δαπάνης χωρίς χρηματικό ένταλμα, αυτή λαμβάνει χώρα με βάση τα προβλεπόμενα δικαιολογητικά, τα οποία, αφού ελεγχθούν αρμοδίως, επισυνάπτονται στο σχετικό χρηματικό ένταλμα που εκδίδεται στη συνέχεια. Εκ τούτων παρέπεται ότι η πληρωμή δαπάνης «εξωταμειακά» από τον ταμειακό διαχειριστή, ήτοι χωρίς την ύπαρξη χρηματικού εντάλματος, ενώ δεν συντρέχει κάποια από τις αναφερθείσες εξαιρέσεις, συνιστά ανοικία πληρωμή και αποτελεί έλλειμμα στη διαχείρισή του (πρβλ. αποφ. 1091/2017, 696/2018, 579/2019, 840/2019 VII Τμ. Ελ. Συν.).

6. Ο Οργανισμός Εσωτερικής Υπηρεσίας (Ο.Ε.Υ.) του Δήμου ... (Οικ. .../1974 απόφαση Υπουργού Εσωτερικών, Β' ...), ο οποίος αποτελούνταν από πέντε άρθρα, προέβλεπε Διεύθυνση Ταμειακής Υπηρεσίας, η οποία περιλάμβανε α. Τμήμα Εσόδων, β. Τμήμα Εξόδων, γ. Τμήμα Λογιστηρίου Ταμιακής Υπηρεσίας. Στον Οργανισμό αυτό υπήρχε καταγραφή των αρμοδιοτήτων εκάστης Διεύθυνσης. Ειδικώς, για το Τμήμα Εξόδων προβλεπόταν ότι ενεργούσε τον έλεγχο την πληρωμής των χρηματικών ενταλμάτων, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις περί οικονομικής διοίκησης και λογιστικού των Δήμων και Κοινοτήτων (άρθρο 5 παράγραφος 5 περ. β'). Ο ως άνω Οργανισμός τροποποιήθηκε διαδοχικώς. Ειδικώς, με την Ε.Σ. .../1991 απόφαση του Νομάρχη ... (Β' ...), με τον τίτλο «Τροποποίηση και προσαρμογή του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας του Δήμου ... του Ν. ... στις διατάξεις του ν. 1586/1986» επανακαθορίστηκε η διάρθρωση των υπηρεσιών (άρθρο 1) και οι οργανικές θέσεις του προσωπικού κατά κατηγορία και κλάδο (άρθρο 2) και περιλήφθηκαν διατάξεις ρυθμίζουσες ζητήματα προσωπικού (άρθρα 3, 4, 5, 6 και 7). Στην τροποποίηση αυτή δεν περιλήφθηκε ανάλυση των αρμοδιοτήτων εκάστης Διεύθυνσης. Αναφέρεται μόνο στην παρ. 6 του άρθρου 6 ότι ο τρόπος λειτουργίας κάθε υπηρεσίας στις ιδιαίτερες λεπτομέρειές της, όπως και κάθε άλλη λεπτομέρεια εκτός αυτών που ορίζονται από το Νόμο και τον Ο.Ε.Υ., καθορίζονται με ειδικούς κανονισμούς. Αντίστοιχη διάταξη με αυτή περιέχει και ο Ο.Ε.Υ. του έτους 1974 (βλ. άρθρο 5 παρ. 5). Ως προς τη Διεύθυνση Ταμειακής Υπηρεσίας, αυτή εξακολούθησε να διαθέτει: 1. Τμήμα Εσόδων, 2. Τμήμα Εξόδων και 3. Τμήμα Λογιστηρίου (άρθρο 1). Περαιτέρω, ως προς τη Διεύθυνση Ταμιακής Υπηρεσίας του Δήμου ..., το έτος 1971, κατ' εξουσιοδότηση του προϊσχύσαντος Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας του Δήμου ... (βλ. .../19.4.1962 απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Β' ...) εγκρίθηκε Ειδικός Κανονισμός Λειτουργίας της Διεύθυνσης Ταμιακής Υπηρεσίας του Δήμου ... (απόφαση .../1971 Νομάρχη ... εγκριτική σχετικής απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου ...), ο οποίος εξακολουθούσε να ισχύει στον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο για τη ρύθμιση των λεπτομερειών λειτουργίας κάθε υπηρεσίας επεξηγηματικά προς τα οριζόμενα στο Λογιστικό των Δήμων και στον Ο.Ε.Υ. του Δήμου .... Σύμφωνα με τον Ειδικό αυτόν Κανονισμό, του Τμήματος Εξόδων προϊσταται μόνιμος υπάλληλος του Δήμου, οριζόμενος από τον Δήμαρχο, ο οποίος ενεργεί τον έλεγχο των διαβιβαζόμενων από το Διευθυντή της Ταμιακής Υπηρεσίας χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής και την πληρωμή των δικαιούχων δια των διατιθέμενων σε αυτόν διαχειριστών (άρθρο 2). Στο άρθρο 14 καταγράφονται οι αρμοδιότητες του Τμηματάρχη Εξόδων, οι οποίες είναι σύμφωνες με το άρθρο 60 του Λογιστικού των Δήμων (βλ. σκέψη 4.Β). Ειδικότερα, ενεργεί τον έλεγχο των χρηματικών ενταλμάτων ή και κάθε άλλου νόμιμου τίτλου και τη βάση αυτών πληρωμή των δικαιούχων δια των οικείων κατά αντικείμενο διαχειριστών πληρωμών. Ειδικότερα, ο έλεγχός του συνίσταται: Α. στο νόμιμο και έγκυρο της εντελλόμενης δαπάνης κατά τις κείμενες διατάξεις, Β. στο νομότυπο της υπογραφής του εντάλματος, Γ. στην πληρότητα των δικαιολογητικών τα οποία πρέπει να συνοδεύουν το χρηματικό ένταλμα και Δ. στην έκδοση του εντάλματος σε βάρος και εντός των ορίων νομίμως χορηγηθείσας πίστωσης. Με την ολοκλήρωση του

ελέγχου, ο Τμηματάρχης αναγράφει τη λέξη «ελέγχθηκε» και βεβαιώνει αυτό με την υπογραφή του. Συνεπώς, ο Προϊστάμενος του Τμήματος Εξόδων του Δήμου ..., όπως και αυτός που τον αναπληρώνει στα καθήκοντά του, είναι υπεύθυνος για τη σύμφωνα με το Λογιστικό των Δήμων διενέργεια των πληρωμών του Δήμου αυτού δια των υπαγόμενων σ' αυτόν διαχειριστών, καθόσον, σύμφωνα με τα εκτιθέμενα στις προηγούμενες σκέψεις καθήκοντά του, είναι αυτός που επιτρέπει την πληρωμή από το διαχειριστή πληρωμών στον πραγματικό δικαιούχο, αφού, προηγουμένως, έχει ελέγξει ό,τι προβλέπεται στο άρθρο 60 παρ. 1, 2 και 3 του Λογιστικού των Δήμων και επαναλαμβάνεται στο άρθρο 14 του Ειδικού Κανονισμού. Ως εντεταλμένος την σύμφωνα με το Λογιστικό των Δήμων πληρωμή των δαπανών του Δήμου ... έχει την ιδιότητα του υπολόγου και ευθύνεται, αν από δική του πράξη ή παράλειψη πραγματοποιηθεί πληρωμή δαπάνης εξωταμειακά (δηλαδή χωρίς την ύπαρξη χρηματικού εντάλματος και των δικαιολογητικών που πρέπει να το συνοδεύουν και από τα οποία αποδεικνύεται η απαίτηση του πιστωτή έναντι του Δήμου) δημιουργώντας έτσι έλλειμμα. Εξάλλου, ως de facto υπόλογος ευθύνεται, όποιος υπάλληλος, έστω και χωρίς νόμιμη εξουσιοδότηση, ασκήσει τα ανωτέρω καθήκοντα (βλ. 1340/2010 Ολομ., 244/2011, 3061/2011, 838/2017, 579/2019, 840/ 2019 VII Τμ. Ελ. Συν.).

7. Στο άρθρο 26 του ν. 3274/2004 «Οργάνωση και λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου βαθμού» (Α' 195) ορίζεται ότι: «1. Θεωρούνται νόμιμες οι δαπάνες που πληρώθηκαν μέχρι 31η Δεκεμβρίου 2003 από νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, δήμους και κοινότητες, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου αυτών, καθώς και συνδέσμους πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α., σε βάρος των προϋπολογισμών τους, εφόσον αυτές: α) προβλέπονται από τις οικείες διατάξεις ή συνάδουν προδήλως με την αποστολή και τις αρμοδιότητες των παραπάνω φορέων, β) έχουν εγκριθεί και βεβαιωθεί από τα αρμόδια όργανα, γ) διενεργήθηκαν για σκοπό που έχει επιτελεσθεί και δ) δεν έχουν ακυρωθεί σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 2. Καταλογισμοί που έχουν γίνει εις βάρος αιρετών οργάνων ή υπαλλήλων των ανωτέρω φορέων (...) για δαπάνες της προηγούμενης παραγράφου αίρονται, τυχόν δε βεβαιωθέντα ποσά από την ίδια αιτία διαγράφονται», στο δε άρθρο 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006 «Για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα και τη ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης» (Α' 57) ότι: «Η αληθής έννοια της παρ. 1 του άρθρου 26 του ν. 3274/2004 (...) είναι ότι θεωρούνται νόμιμες οι δαπάνες που πληρώθηκαν μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2003 από Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Δήμους και Κοινότητες, (...) σε βάρος των προϋπολογισμών τους, εφόσον: α) το είδος της δαπάνης προβλέπεται από τις οικείες διατάξεις ή συνάδει με τις αρμοδιότητες και την εν γένει κοινωνική αποστολή των παραπάνω φορέων, όπως απορρέουν από την κείμενη νομοθεσία, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε πλημμέλεια ή παράλειψη κατά τη σχετική διαδικασία, από την οποία και δημιουργήθηκε για τους παραπάνω φορείς υποχρέωση εξόφλησης της οικείας δαπάνης, β) έχουν εγκριθεί και βεβαιωθεί από τα αρμόδια όργανα, γ) αποδεικνύεται με κάθε πρόσφορο μέσο ότι ο σκοπός για τον οποίο διενεργήθηκαν έχει εκπληρωθεί και δ) δεν έχουν ακυρωθεί σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία». Κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, ερμηνευομένων υπό το φως του άρθρου 102 παρ. 5 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο το Κράτος οφείλει να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας και των πόρων που απαιτούνται για την εκπλήρωση της αποστολής και την άσκηση των αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α., διασφαλίζοντας, όμως, ταυτόχρονα, τη διαφάνεια κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών, η θεσπιζόμενη με αυτές νομιμοποίηση των δαπανών, που διενεργήθηκαν σε βάρος των προϋπολογισμών Δήμων, τελεί υπό τον όρο ότι κατά την

πραγματοποίησή τους δεν παραβιάστηκε ουσιώδης διαδικαστικός τύπος. Όπως δε επανειλημμένως έχει κριθεί από το Δικαστήριο τούτο (βλ. ενδεικτικά αποφ. 2976/2012 Ολομ. και αποφ. 2176/2010, 244/2011, 940/2013, 954/2014 και 2915/2014 VII Τμ. Ελ. Συν.), τέτοιους ουσιώδεις τύπους συνιστούν, ακριβώς επειδή αποσκοπούν στη διαφάνεια της χρηματικής διαχείρισης και στην αποτροπή του κινδύνου διασπάθισης και παράνομης ιδιοποίησης των πόρων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, και οι προβλεπόμενες από τους οικείους δημοσιολογιστικούς κανόνες διατυπώσεις για τη διεξαγωγή της ταμειακής υπηρεσίας των οργανισμών αυτών, όπως εκείνες των άρθρων 20-28, 38-39, και 60 του β.δ/τος της 17.5/15.6.1959. Κατά συνέπεια, της θεσπισθείσας με τις προμηθεύσιμες διατάξεις νομιμοποίησης εξαιρούνται οι δαπάνες που, στο πλαίσιο εξωταμειακής διαχείρισης και κατά κατάλυση της συνταγματικής επιταγής για διαφάνεια στη διαχείριση του δημοτικού χρήματος, πραγματοποιήθηκαν χωρίς χρηματικό ένταλμα και δίχως να συντρέχει κάποια από τις αναφερθείσες εξαιρέσεις, βάσει των οποίων είναι δυνατή η πληρωμή τους χωρίς να προηγηθεί η ανάληψη, η εκκαθάριση της δαπάνης και η έκδοση χρηματικού εντάλματος (βλ. αποφ. 940/2013, 2580/2016 VII Τμ. Ελ. Συν.).

8. Στο άρθρο 34 του ν. 3801/2009 «Ρυθμίσεις θεμάτων προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και άλλες διατάξεις οργάνωσης και λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης» (Α' 163/4.9.2009) ορίζεται ότι: «1. Θεωρούνται νόμιμες οι δαπάνες που διενεργήθηκαν μετά την 1.7.2005 από (...) τους Δήμους (...), εφόσον αυτές αφορούν άσκηση αρμοδιοτήτων που δεν προβλέπονται ρητώς από την κείμενη νομοθεσία ή αν, παρά τη ρητή πρόβλεψή τους, συνέτρεξαν πλημμέλειες κατά τη διαδικασία ανάληψης της δαπάνης σε βάρος του προϋπολογισμού τους, υπό τις παρακάτω προϋποθέσεις, οι οποίες πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά: α) να αφορούν έργα, εργασίες, προμήθειες, παροχή υπηρεσιών, μισθώματα και χρηματοδοτήσεις, που παρασχέθηκαν σε νομικά πρόσωπα ή επιχειρήσεις των φορέων ή σε φορείς της περιοχής τους, β) να έχουν καταβληθεί οι οικείες δαπάνες ως την ημερομηνία κατάθεσης του παρόντος, γ) να έχει βεβαιωθεί από τις αρμόδιες επιτροπές και τα οικεία όργανα η εκτέλεση των έργων, εργασιών, προμηθειών και η απασχόληση των εργασθέντων και δ) να μην έχουν ακυρωθεί από τον αρμόδιο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας οι σχετικές πράξεις. 2. Καταλογισμοί, οι οποίοι έγιναν για δαπάνες της προηγούμενης παραγράφου, σε βάρος των αιρετών εκπροσώπων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (...), εφόσον δεν έχουν εκτελεσθεί ως τη δημοσίευση του παρόντος, δεν εκτελούνται και τα τυχόν βεβαιωθέντα ποσά διαγράφονται». Εξάλλου, με την διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 29 του ν. 3838/ 2010 (Α' 49/24.3.2010) ορίζεται ότι: «Οι ρυθμίσεις του άρθρου 34 του ν. 3801/ 2009 (ΦΕΚ Α' 163) εφαρμόζονται και για τις δαπάνες που διενεργήθηκαν μέχρι 30.6.2005». Με τις διατάξεις αυτές, οι οποίες δεν αντίκεινται στα άρθρα 26 παρ. 1 και 98 παρ. 1 εδαφ. γ' και στ' του Συντάγματος (βλ. απόφ. 2820/2011 Ολομ. Ελ. Συν., όπου και μειοψ.), προβλέπεται η κατά πλάσμα δικαίου αναδρομική νομιμοποίηση δαπανών, που διενεργήθηκαν μετά την 1.7.2005 ή, ως εκ της επελθούσας επεκτατικής εφαρμογής του ρυθμιστικού τους πεδίου, μέχρι 30.6.2005, μεταξύ άλλων, από τους Ο.Τ.Α. α' βαθμού σε βάρος των προϋπολογισμών τους, είτε οι δαπάνες αυτές απορρέουν από την άσκηση αρμοδιοτήτων που δεν προβλέπονται ρητώς στην κείμενη νομοθεσία είτε απορρέουν από την άσκηση ρητώς προβλεπομένων από τη νομοθεσία που διέπει τα ως άνω νομικά πρόσωπα αρμοδιοτήτων, για τις οποίες συνέτρεξαν πλημμέλειες κατά τη διαδικασία ανάληψής τους, υπό τις τασσόμενες προϋποθέσεις, που ορίζονται ως σωρευτικώς συντρέχουσες, ήτοι: α) οι εν λόγω δαπάνες να αφορούν σε έργα, εργασίες, προμήθειες, παροχή υπηρεσιών, μισθώματα ή χρηματοδοτήσεις, β) να έχουν εξοφληθεί, γ) να βεβαιώνεται αρμοδίως η εκτέλεση του αντικειμένου για το οποίο εχώρησε η καταβολή τους και δ)

να μην έχουν ακυρωθεί οι σχετικές γενεσιουργές των δαπανών αυτών πράξεις από τον αρμόδιο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή από άλλο διοικητικό όργανο, στο πλαίσιο της διοικητικής εποπτείας επί των Ο.Τ.Α. και των νομικών τους προσώπων δημοσίου δικαίου (βλ. αποφ. 259, 889, 1680/2012, 2015/2018 VII Τμ. Ελ.Συν.).

9. Στο άρθρο 37 του ίδιου ως άνω ν. 3801/2009, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 27 του ν. 4255/2014 (Α' 89), ορίζεται: «1. Το Ελεγκτικό Συνέδριο, κατά την εκδίκαση του ένδικου μέσου της έφεσης ενώπιον των Τμημάτων του (...), σε υποθέσεις από καταλογιστικές πράξεις, που εκδόθηκαν από οποιαδήποτε αιτία σε βάρος των αιρετών οργάνων Δήμων (...) ή σε βάρος υπαλλήλων της οικονομικής διαχείρισης τούτων (...), από Υπουργούς ή από μονομελή ή συλλογικά όργανα της Διοίκησης ή από όργανα του Ελεγκτικού Συνεδρίου και αναφέρονται σε χρονικό διάστημα μέχρι 1.7.2005, μπορεί αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από αίτηση του βαρυνομένου με τον καταλογισμό, που υποβάλλεται με το δικόγραφο του ένδικου μέσου ή των προσθέτων λόγων αυτού, να μειώσει το ποσό του καταλογισμού ως το ένα δέκατο του καταλογισθέντος ποσού, καθώς και να απαλλάξει τον υπαίτιο από τις προσαυξήσεις ή τόκους επί του καταλογισθέντος κεφαλαίου και αν ακόμη υφίσταται ελαφρά αμέλεια αυτού. Για την πιο πάνω μείωση ή απαλλαγή το Δικαστήριο συνεκτιμά το βαθμό της υπαιτιότητας του καταλογισθέντος, την προσωπική και οικογενειακή οικονομική του κατάσταση, τη βαρύτητα της δημοσιονομικής παράβασης, τις συνθήκες τέλεσής της και το επελθόν από αυτήν αποτέλεσμα. Το Δικαστήριο μπορεί να απαλλάξει, επίσης, τον καταλογισθέντα από το συνολικό ποσό του καταλογισμού, αν κρίνει ότι συνέτρεχε στο πρόσωπο του καταλογισθέντος συγγνωστή πλάνη για το δημιουργηθέν έλλειμμα. Επίσης, το Δικαστήριο κατά την εκδίκαση των σχετικών καταλογισμών λαμβάνει υποχρεωτικά υπόψη αμετάκλητα απαλλακτικές ποινικές αποφάσεις, βουλεύματα ή εισαγγελικές διατάξεις, με τις οποίες οι καταλογισθέντες απηλλάγησαν από κάθε συναφή ποινική ευθύνη. Εξαιρούνται των ρυθμίσεων της παρούσας καταλογιστικές πράξεις, οι οποίες αφορούν αποδοχές και αποζημιώσεις εν γένει υπαλλήλων δήμων, κοινοτήτων, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και ιδρυμάτων αυτών, καθώς και έξοδα παράστασης αιρετών οργάνων δήμων και κοινοτήτων». Από τις ανωτέρω διατάξεις, οι οποίες πραγματώνουν τη συνταγματικά κατοχυρωμένη (βλ. άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος) αρχή της αναλογικότητας, συνάγεται ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο, επιλαμβανόμενο έφεσης κατά καταλογιστικής απόφασης, που έχει εκδοθεί σε βάρος αιρετού οργάνου ή υπαλλήλου πρωτοβάθμιου οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης για τις χρήσεις έως την 1^η.7.2005, δύναται, υπό την επιφύλαξη των ανωτέρω εξαιρέσεων, είτε να περιορίσει το ποσό του καταλογισμού έως το 1/10 αυτού, απαλλάσσοντας συγχρόνως τον καταλογισθέντα από τις επί του ελλείμματος προσαυξήσεις, συνεκτιμώντας τη βαρύτητα της δημοσιονομικής παράβασης και το πταίσμα του υπολόγου, σε συνδυασμό με την προσωπική και οικογενειακή του κατάσταση, είτε να άρει, στο σύνολό του, τον καταλογισμό, εφόσον κρίνει ότι στο πρόσωπο του υπολόγου συνέτρεχε συγγνωστή πλάνη ως προς την επέλευση του ελλείμματος. Είναι δε, κατά την έννοια της ανωτέρω διάταξης, συγγνωστή η πλάνη όταν ο υπόλογος όχι μόνο αγνοεί, αλλά και δεν μπορούσε να γνωρίζει το μη νόμιμο χαρακτήρα των πράξεών του, έστω κι αν κατέβαλε, ενόψει των πνευματικών και επαγγελματικών δυνατοτήτων του, την προσήκουσα επιμέλεια και προσοχή (βλ. ενδεικτ. αποφ. 2236/2014, 1756/2015 Ολομ., 2329/2017, 1831/2018, 955/2019 VII Τμ. Ελ. Συν.).

10. Η καταλογιστική απόφαση που εκδίδεται εις βάρος των υπευθύνων προσώπων (υπολόγων) από τον Οικονομικό Επιθεωρητή κατόπιν διενέργειας ελέγχου στη διαχείριση Ο.Τ.Α., κατά την έννοια του άρθρου 12 παρ. 1 του ν.δ/τος 1264/1942, ως ατομική διοικητική πράξη εκ του νόμου αιτιολογητέα, πρέπει να περιλαμβάνει στο

σώμα της ένα ελάχιστο περιεχόμενο, που να καθιστά τον διοικούμενο γνώστη της αιτίας για την οποία αυτός καταλογίζεται. Ειδικότερα, πρέπει και αρκεί να εκτίθενται στο σώμα αυτής τα στοιχεία εκείνα από τα οποία προκύπτουν τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία θεμελιώνουν, κατά νόμο, την αξίωση του δικαιούχου έναντι του υποχρέου, ιδίως το πρόσωπο του καταλογιζομένου, η ιδιότητά του ως υπολόγου, ο χρόνος και το αντικείμενο της διαχείρισής του, το έλλειμμα και ο τρόπος που προέκυψε και διαπιστώθηκε τούτο, ο χρόνος της δημιουργίας του, η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της διαχείρισης του υπολόγου και του ελλείμματος, το ύψος του καταλογιζόμενου ποσού, τα οποία (στοιχεία) περιλαμβάνονται στο σχετικό φάκελο και συμπληρώνονται νομίμως από κάθε έγγραφο αυτού (βλ. αποφ. 1238/2014, 1808/2014 Ολομ., 2468/2015, 1787/2017, 757/2019, 840/2019 VII Τμ. Ελ. Συν.).

11. Στην υπό κρίση υπόθεση από το σύνολο των στοιχείων που υπάρχουν στο φάκελο της δικογραφίας προκύπτουν τα ακόλουθα:

A. Με αφορμή αναφορά που έγινε στην .../24.6.2008 εκδοθείσα πορισματική έκθεση του Οικονομικού Επιθεωρητή Α... Γ..., σύμφωνα με την οποία «ο Δήμος ... διά της Ταμειακής του Υπηρεσίας συστηματικά εξοφλούσε δαπάνες προς τρίτους με μη προβλεπόμενες Ειδικές Εντολές του Αντιδημάρχου Οικονομικών και επειδή η εξωθεσμική αυτή διαδικασία ακολουθήθηκε για μεγάλα χρονικά διαστήματα, με ανεξέλεγκτες προφανώς συνέπειες, το θέμα πρέπει να εξετασθεί (...)», διατάχθηκε, με την 1088764/ 3621-Α/29.8.2008 εντολή της Διεύθυνσης Επιθεώρησης Δ.Δ., Ν.Π. και Δ.Ε.Κ.Ο. του Υπουργείου Οικονομικών, η διενέργεια διαχειριστικού ελέγχου, οικονομικών ετών 1998 έως 2007, στον Δήμο ....

B. Μεταγενέστερα, με την .../27.1.2009 απόφαση του Προέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δόθηκε εντολή διενέργειας διαχειριστικού ελέγχου στους λογαριασμούς του Δήμου ..., μετά την ολοκλήρωση του οποίου εκδόθηκε, αναφορικά με τη διαχείριση του Δήμου οικονομικού έτους 2001, η 1/2013 καταλογιστική πράξη του Επιτρόπου - Προϊσταμένου της Ομάδας Ελέγχου Δήμου ... του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την οποία i. καταλογίστηκε αλληλεγγύως, μεταξύ άλλων, το διαπιστωθέν με την προσβαλλόμενη απόφαση έλλειμμα σε βάρος του προϊσταμένου Διεύθυνσης της Ταμειακής Υπηρεσίας Θ... Γ..., του Αντιδημάρχου Οικονομικών Α... Γ..., του Δημάρχου Β... Π... και της υπαλλήλου του Δήμου Μ... Κ..., που θεωρήθηκε ότι ως υπόλογοι συντέλεσαν αιτιωδώς στην πρόκλησή του και το οποίο συνίστατο στην πληρωμή δαπανών χωρίς την προηγούμενη έκδοση χρηματικών ενταλμάτων, αλλά κατόπιν ειδικών εντολών πληρωμής, κατά παρέκκλιση της προβλεπόμενης από το λογιστικό των δήμων νόμιμης διαδικασίας, ii. κηρύχθηκαν, κατά τα λοιπά, ορθώς έχοντες οι λογαριασμοί του Δήμου για το εν λόγω έτος και iii. καθορίστηκε το μετενεκτέο χρηματικό υπόλοιπο του συγκεκριμένου οικονομικού έτους στο ποσό των 1.901.825.979 δραχμών.

Γ. Εξάλλου, μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου της Οικονομικής Επιθεώρησης, συντάχθηκε από τον Οικονομικό Επιθεωρητή Α... Σ... η ΕΜΠ. .../10.6.2014 πορισματική έκθεση. Σύμφωνα με αυτή, το περιεχόμενο της οποίας δεν αμφισβητήθηκε με την ένδικη έφεση όσον αφορά τα εκτιθέμενα σε αυτή πραγματικά περιστατικά, η Ταμειακή Υπηρεσία του Δήμου πραγματοποιούσε συστηματικά κατά το ανωτέρω χρονικό διάστημα (1998-2007) πληρωμές δαπανών χωρίς την έκδοση χρηματικών ενταλμάτων, με βάση αποκλειστικά ειδικές εντολές του Δημάρχου ή του εκάστοτε Αντιδημάρχου Οικονομικών του Δήμου .... Κατά την εν λόγω έκθεση, αφού διαπιστώθηκε ότι κατά την καταχώρηση των χρηματικών ενταλμάτων δεν γινόταν αναφορά στις ειδικές εντολές, ούτε υπήρχαν καταχωρημένες αυτές αναλυτικά σε κάποιο βιβλίο με παραπομπή στα χρηματικά εντάλματα που εκδόθηκαν εκ των υστέρων για την τακτοποίησή τους και, συνεπώς, δεν ήταν εφικτή η συσχέτιση των

χρηματικών ενταλμάτων με τις ειδικές εντολές ανά δικαιούχο και ποσό, ο έλεγχος βασίστηκε τελικά στα απολογιστικά στοιχεία του Δήμου και ειδικότερα στην ανάλυση των χρηματικών υπολοίπων στις 31.12. κάθε έτους, μέρος των οποίων συνιστούσαν πληρωμές που είχαν γίνει στο οικείο έτος με βάση ειδικές εντολές, οι οποίες (πληρωμές) μεταφέρονταν στο επόμενο έτος προς «τακτοποίηση» με την έκδοση αντίστοιχων χρηματικών ενταλμάτων. Ειδικότερα, με βάση την ανωτέρω πορισματική έκθεση κατά το έτος 2001 εκδόθηκαν διακόσιες σαράντα πέντε (245) ειδικές εντολές από το Γραφείο του Αντιδημάρχου Οικονομικών, Α... Γ..., προς τη Διεύθυνση της Ταμειακής Υπηρεσίας του Δήμου ..., για πληρωμή σε πιστωτές του Δήμου ..., χωρίς την έκδοση χρηματικών ενταλμάτων, συνολικού ποσού 890.498.037 δρχ. (2.613.347,14 ευρώ), ενώ, σύμφωνα με το 17537/709/6.3.2002 έγγραφο της Διεύθυνσης Ταμειακής υπηρεσίας προς τη Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών του Δήμου, με θέμα «Ανάλυση χρηματικού υπολοίπου οικονομικού έτους 2001», το χρηματικό υπόλοιπο οικονομικού έτους 2001 ανερχόταν στις 31.12.2002 σε 1.901.825.979 δρχ. Εξάλλου, το συνολικό ποσό πληρωμών που έγιναν με ειδικές εντολές εντός του έτους 2001 και συνιστούσαν μέρος του χρηματικού υπολοίπου την 31η Δεκεμβρίου του έτους αυτού, σύμφωνα με το από 4.3.2002 έγγραφο του Τμήματος Εξόδων προς τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Ταμειακής Υπηρεσίας του Δήμου, ανερχόταν σε 261.499.565 δρχ. (767.423,52 ευρώ - βλ. σελ. 21 και 74 της πορισματικής έκθεσης).

Α. Για κάθε μία εκ των διενεργουμένων με τον τρόπο αυτό πληρωμών η Διεύθυνση της Ταμειακής Υπηρεσίας του Δήμου ..., με έγγραφό της προς το Γραφείο του εκάστοτε Αντιδημάρχου Οικονομικών, εξέφραζε τις αντιρρήσεις της, αναφέροντας τα εξής: «1. Στο άρθρο 60 του Β.Δ. 17-5/15-6-1959 (ΦΕΚ 114/Α 15-6-1959) ορίζεται ότι όλες οι πληρωμές από το Δημοτικό Ταμείο γίνονται με χρηματικά εντάλματα. 2. Στα άρθρα 38 και 39 του ανωτέρω Β.Δ. ορίζονται ρητά οι περιπτώσεις στις οποίες γίνονται πληρωμές χωρίς την έκδοση χρηματικού εντάλματος στις οποίες όμως, δεν συμπεριλαμβάνεται η αναφερομένη στο θέμα περίπτωση. 3. Με το υπ' αριθμ. 172/1997 Π.Δ. (ΦΕΚ 146/10-7-1997 τ. Α) καθιερώθηκε η άσκηση προληπτικού ελέγχου των χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής, από 1/10/1997 (σχετική η .../.../8/9/97 Εγκ. της Δ.Ο.Υ. του Δήμου). 4. Ύστερα από τα ανωτέρω, θεωρούμε, ότι η ως άνω πληρωμή χωρίς χρηματικό ένταλμα είναι προδήλως παράνομη και δεν είναι δυνατόν να γίνει εκτελεστή». Στη συνέχεια, το γραφείο του Αντιδημάρχου, με νεότερο έγγραφο προς τη Διεύθυνση της Ταμειακής Υπηρεσίας, απαντούσε ότι, παρά τις εύλογες αντιρρήσεις που έθετε η Διεύθυνση της Ταμειακής Υπηρεσίας, εμμένει στην ειδική εντολή για την πληρωμή άνευ χρηματικού εντάλματος, γιατί το επιβάλλουν «λόγοι επείγοντες και γενικότερου συμφέροντος». Ακολούθως, η Διεύθυνση της Ταμειακής Υπηρεσίας του Δήμου ..., μετά το δεύτερο έγγραφο που λάμβανε από το Γραφείο του Αντιδημάρχου Οικονομικών, προέβαινε, με τους διαχειριστές πληρωμών, στις εν λόγω πληρωμές, σε διάφορους πιστωτές του Δήμου ..., χωρίς την έκδοση χρηματικού εντάλματος, ενώ ενημέρωνε με έγγραφό της το γραφείο του Δημάρχου, ότι προχωρά στην εκτέλεση της εντολής, ή ότι ενήργησε τις εν λόγω πληρωμές, εκτελώντας την εντολή του Αντιδημάρχου Οικονομικών (βλ. σελ. 22-26 πορισματικής έκθεσης).

Ε. Κατόπιν ελέγχου των υποβληθέντων χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής και των σχετικών με αυτά δικαιολογητικών και αντιπαραβολής αυτών με τις ως άνω ειδικές εντολές, σύμφωνα με την πορισματική έκθεση (σελ. 74 - 130), εντός του έτους 2001, έλαβαν χώρα, μεταξύ άλλων οι ακόλουθες πληρωμές βάσει ειδικών εντολών, στις οποίες ενεπλάκη ο εκκαλών: i. Με την ειδική εντολή του Αντιδημάρχου Οικονομικών του Δήμου, Α.. Γ..., με αριθμ. πρωτ. .../9.11.2001, ζητήθηκε από την ταμειακή υπηρεσία του Δήμου η πληρωμή ποσού 90.000 δρχ. (264,12 ευρώ) στον φερόμενο ως

δικαιούχο Φ... Μ... «για αγορά CD ROM». Μετά την παραλαβή της εντολής, ο προϊστάμενος της Διεύθυνσης Ταμειακής Υπηρεσίας υπέβαλε έγγραφες αντιρρήσεις ενώπιον του ανωτέρω Αντιδημάρχου (βλ. έγγραφο με αριθ. πρωτ. .../9.11.2001), τις οποίες ο τελευταίος απέρριψε. Εκ των υστέρων και μετά από νεότερη εντολή του Αντιδημάρχου προς τη Διεύθυνση Ταμειακής Υπηρεσίας (βλ. την .../9.11.2001 ειδική εντολή), ο προϊστάμενος της Διεύθυνσης αυτής εκτέλεσε την εντολή και κοινοποίησε παράλληλα τη διαφωνία του, σχετικά με την παράνομη εκταμίευση, στον Δήμαρχο (βλ. έγγραφο με αριθ. πρωτ. .../.../9.11.2001). Εντέλει, με βάση την εντολή αυτή εκταμιεύθηκε, στις 13.11.2001, από τον Ταμειακό Διαχειριστή Πληρωμών Α... Α... (δηλ. αυτόν που πλήρωσε με την ειδική εντολή), το ως άνω ποσό στον προμνησθέντα. ii. Περαιτέρω, με την .../14.2.2001 απόφαση της Δημορχιακής Επιτροπής του Δήμου ... ορίστηκε διαχειρίστρια υπόλογος της παγίας προκαταβολής, για το οικονομικό έτος 2001, η Μ... Κ..., υπάλληλος του Δήμου .... Το ποσό της παγίας προκαταβολής ορίστηκε σε 1.500.000 δρχ. (ήτοι 4.402,05 ευρώ). Κατά καταστρατήγηση των διαδικασιών του άρθρου 35 του β.δ/τος 17.5/15.6.59, εκταμιεύθηκε συνολικό ποσό ύψους 19.500.000 δρχ. για την παγία προκαταβολή του ως άνω έτους, κατόπιν ειδικών εντολών του ως άνω Αντιδημάρχου Οικονομικών, χωρίς να υποβάλλονται δικαιολογητικά πληρωμών στον ταμία, από τη διαχειρίστρια της προκαταβολής (βλ. σελ. 400 επ. της πορισματικής έκθεσης). Ειδικότερα, με βάση την υπ' αριθ. .../13.11.2001 ειδική εντολή προς τη Διεύθυνση Ταμειακής Υπηρεσίας, ο Αντιδήμαρχος Οικονομικών ζήτησε από την ταμειακή υπηρεσία την πληρωμή ποσού 1.500.000 δρχ. (4.402,05 ευρώ) «για παγία Δεκεμβρίου (2)». Μετά την ανωτέρω εντολή, ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Ταμειακής Υπηρεσίας υπέβαλε έγγραφες αντιρρήσεις ενώπιον του Αντιδημάρχου που εξέδωσε αυτήν (βλ. έγγραφο με αριθ. πρωτ. .../13.11.2001) τις οποίες ο τελευταίος απέρριψε. Εκ των υστέρων και μετά από νεότερη εντολή του Αντιδημάρχου προς τη Διεύθυνση Ταμειακής Υπηρεσίας (βλ. την .../13.11.2001 ειδική εντολή), ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης αυτής εκτέλεσε την εντολή και κοινοποίησε παράλληλα τη διαφωνία του, σχετικά με την παράνομη εκταμίευση, στον Δήμαρχο (βλ. έγγραφο με αριθ. πρωτ. .../.../13.11.2001), το δε ως άνω ποσό εκταμιεύθηκε από τον Ταμειακό Διαχειριστή Πληρωμών Α... Α... χωρίς έκδοση χρηματικού εντάλματος, ως πάγια προκαταβολή, στη Μ... Κ....

ΣΤ. Οι ανωτέρω πληρωμές, συνολικού ποσού 4.666,17 ευρώ (264,12 + 4.402,05 ευρώ), θεωρήθηκε ότι αποτελούν ανοίκειες πληρωμές και συνιστούν ισόποσο έλλειμμα, έτους 2001, για το ταμείο του Δήμου ..., το οποίο ανάγεται στις ημερομηνίες διενέργειας αυτών, ήτοι στις 13.11.2001. Περαιτέρω, τα εν λόγω επιμέρους ποσά που πληρώθηκαν με τις .../9.11.2001 και .../13.11.2001 ειδικές εντολές, καταλογίστηκαν από τον Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ως Προϊσταμένου της Ομάδας Ελέγχου Δήμου ..., με την 1/2013 πράξη του, σε βάρος των προσώπων που αναφέρονται σε αυτήν, όχι όμως σε βάρος του εκκαλούντα, και περιλαμβάνονται στο μεν ποσό των 204.900.065 δρχ. (601.320,81 ευρώ), που αφορούσε σε διάφορες πληρωμές που έγιναν εντός του αυτού έτους και βασίζονταν σε ειδικές εντολές, στο δε ποσό των 19.500.000 δρχ. (57.226,71 ευρώ), που αφορούσε ειδικώς στην ανανέωση της παγίας προκαταβολής του έτους 2001 με ειδικές εντολές, αντίστοιχα (βλ. τα κεφάλαια VII και IX της 1/2013 καταλογιστικής πράξης ως προς τα στοιχεία της ανάλυσης των ειδικών εντολών βάσει των οποίων δημιουργήθηκε το έλλειμμα που καταλογίστηκε από τον Επίτροπο με την πράξη αυτή).

Ζ. Ο εκκαλών, με την .../.../20.2.2001 απόφαση του Δημάρχου ... τοποθετήθηκε οργανικά στο Τμήμα Εξόδων της Διεύθυνσης Ταμειακής Υπηρεσίας του Δήμου ... και, περιστασιακά, στις περιπτώσεις που απουσίαζε η προϊσταμένη Τμήματος Εξόδων, Κ... Γ... και ο ορισθείς ως αναπληρωτής αυτής, Φ... Σ...,

εκτελούσε καθήκοντα αναπληρωτή της προϊσταμένης, όπως κατά την 13^η.11.2001, ημερομηνία που διενεργήθηκαν οι πληρωμές βάσει των προεκτεθεισών ειδικών εντολών πληρωμής. Ο Οικονομικός Επιθεωρητής πριν από την έκδοση της πορισματικής έκθεσής του έλαβε υπόψη του το από 20.2.2014 υπόμνημα του εκκαλούντος, τον οποίο είχε καλέσει για να εξεταστεί ανωμοτί και απάντησε ειδικώς στους ισχυρισμούς που αυτό περιείχε (βλ. σελ. 404 επ. της πορισματικής έκθεσης). Έκρινε δε ότι: i. Ο εκκαλών όταν προσυπέγραφε το Δελτίο Ημερήσιας Κίνησης Ταμείου ή Ημερήσια Κατάσταση Ταμειακής, όπως ονομαζόταν, αποδέχθηκε τις πληρωμές που αυτό περιλάμβανε, συμμετέχοντας εν τοις πράγμασι στη διαχειριστική διαδικασία των επίμαχων πληρωμών, καθιστώντας τον εαυτό του de facto υπόλογο. ii. Παρέλειψε να ενεργήσει τον έλεγχο που αφορά στο νόμιμο και έγκυρο των ενταλθεισών δαπανών και την πληρότητα των δικαιολογητικών αυτών, η παράλειψη δε αυτή συνδέεται αιτιωδώς με την πρόκληση του διαπιστωθέντος στην οικονομική διαχείριση του Δήμου ... ελλείμματος. iii. δεν προέβαλε, εγγράφως, τις αντιρρήσεις του, προς τον προϊστάμενο της Διεύθυνσης της Ταμειακής Υπηρεσίας, για τις εν λόγω πληρωμές, ούτε διατύπωσε εγγράφως στην Ημερήσια Ταμειακή Κατάσταση που συνυπέγραψε, την αντίθεσή του προς τις πληρωμές, ώστε να απαλλαγεί από την ευθύνη. iv. Για την ανάμειξή του στη διαχειριστική διαδικασία των ως άνω πληρωμών, βαρύνεται με ελαφρά αμέλεια, καθόσον ασκούσε τα καθήκοντα του αναπληρωτή Προϊσταμένου του Τμήματος Εξόδων ευκαιριακά, παράλληλα με τα κύρια καθήκοντά του στο Τμήμα Εξόδων, αποδεχόμενος κατά το μέρος αυτό σχετικό ισχυρισμό του εκκαλούντος.

Η. Ακολούθως, στο πλαίσιο της διενέργειας του προμνησθέντος ελέγχου από τον Οικονομικό Επιθεωρητή, ο εκκαλών κλήθηκε για ακρόαση ενώπιον του διενεργούντος τον έλεγχο Οικονομικού Επιθεωρητή με την .../24.2.2015 έγγραφη κλήση του. Σχετικώς αυτός υπέβαλε το από 27.3.2015 συμπληρωματικό υπόμνημά του, ενώ, απορριπτομένων των ισχυρισμών του, εν συνεχεία, με το .../14.4.2015 έγγραφο του διενεργούντος τον έλεγχο, που επιδόθηκε στον εκκαλούντα στις 22.4.2015 (σχετ. η αυθημερόν συνταχθείσα έκθεση επίδοσης του υπαλλήλου του Δήμου ..., Σ... Β...), κλήθηκε αυτός να καταθέσει εντός 48 ωρών στην Ταμειακή Υπηρεσία του Δήμου το ποσό των 4.666,12 ευρώ, ειδάλτως το ποσό αυτό επρόκειτο να καταλογισθεί σε βάρος του. Μετά την άπρακτη πάροδο της παραπάνω προθεσμίας εκδόθηκε η ήδη προσβαλλομένη .../27.4.2015 απόφαση καταλογισμού. Σε αυτήν υπάρχει αναλυτική καταγραφή των νομικών και πραγματικών στοιχείων που ελήφθησαν υπόψη και προσδιορίζονται, επίσης, το ποσό και το οικονομικό έτος στο οποίο αφορά, καθώς και τα πρόσωπα με τα οποία συνευθύνεται ο εκκαλών, τα οποία, ωστόσο, είχαν ήδη καταλογισθεί με την .../2013 πράξη του Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Η προσβαλλόμενη απόφαση επιδόθηκε στον εκκαλούντα στις 28.4.2015 (βλ. σχετ. την αυθημερόν συνταχθείσα έκθεση επίδοσης του Σ... Β..., υπαλλήλου του Δήμου ...). Ως αιτιολογία του καταλογισμού του, επαναλαμβάνονται όσα αναφέρονται στην πορισματική έκθεση (βλ. ανωτέρω σκέψη 11.Ζ της παρούσας).

12. Με τα δεδομένα αυτά και σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στις νομικές σκέψεις που προηγήθηκαν, συνιστά έλλειμμα στη διαχείριση οικονομικού έτους 2001 του Δήμου ... το ποσό των 4.666,12 ευρώ, που αντιστοιχεί σε εκταμιεύσεις, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν χωρίς την έκδοση χρηματικού εντάλματος και χωρίς νόμιμο και πλήρη δικαιολογητικά, από τα οποία να αποδεικνύεται το δικαίωμα του πιστωτή έναντι του Δήμου .... Εξάλλου, με την εκταμίευση των ποσών στα οποία αφορά το έλλειμμα χωρίς χρηματικά εντάλματα και, κυρίως, χωρίς την ύπαρξη δικαιολογητικών, δεν μπορεί να ελεγχθεί εάν οι καταβολές στους φερόμενους ως πιστωτές του Δήμου έγιναν για την απόσβεση σχετικής αξίωσης, δεν μπορεί δηλαδή να ελεγχθεί η αιτία της

εκταμίευσης, το ύψος αυτής και το αν υφίσταται πραγματικό δικαίωμα του πιστωτή. Νομίμως, επομένως, κρίθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση ότι οι πληρωμές των ως άνω ποσών, αποτελούν έλλειμμα στη διαχείριση του Δήμου, για το οποίο ευθύνονται εις ολόκληρον οι υπόλογοι που συντέλεσαν στη δημιουργία του, μεταξύ των οποίων και ο εκκαλών. Ειδικότερα, ο εκκαλών ευθύνεται ως de facto υπόλογος, αναπληρώνοντας, στις 13.11.2001, την προϊσταμένη του Τμήματος Εξόδων, κατά τα αναλυτικά εκτιθέμενα ανωτέρω στη σκέψη 11 της παρούσας, δεδομένου ότι όφειλε και μπορούσε ως εκ της θέσης του, των καθηκόντων στα οποία αυτή αφορούσε και της εξουσίας που αυτή του έδινε (σύμφωνα με το άρθρο 60 του ανωτέρω β.δ/τος, τον ισχύοντα Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας και τον Ειδικό Κανονισμό Λειτουργίας της Διεύθυνσης Ταμειακής Υπηρεσίας του Δήμου ...), να αρνηθεί τη διενέργεια οποιασδήποτε πληρωμής επιχειρούνταν να διενεργηθεί χωρίς την τήρηση της οριζόμενης στο Λογιστικό των Δήμων νόμιμης διαδικασίας (βλ. σκέψη 5 της παρούσας), με συνέπεια η παράλειψή του αυτή να συνετέλεσε -με αυτές και των λοιπών υπολόγων- αιτιωδώς στη δημιουργία του ελλείμματος. Ενόψει των ανωτέρω, η προσβαλλόμενη καταλογιστική απόφαση, μη διαπιστώνοντας την ύπαρξη επιπλέον ελλείμματος στους λογαριασμούς του Δήμου ... για το έτος 2001, αλλά διευρύνοντας απλώς τον κύκλο των υπόχρεων σε αναπλήρωση του ελλείμματος προσώπων που διαπίστωσε προηγουμένως ο αρμόδιος Επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου μετά τη διενέργεια κατασταλτικού ελέγχου στους λογαριασμούς αυτούς, εκδόθηκε νομίμως, δοθέντος ότι με αυτή δεν αναιρούνται ούτε επαναλαμβάνονται, αλλά αντιθέτως συμπληρώνονται τα πορίσματα του διεξαχθέντος από τον Επίτροπο κατασταλτικού ελέγχου στους ανωτέρω λογαριασμούς, ενώ, περαιτέρω, δεν διακινδυνεύεται η ασφάλεια δικαίου, καθόσον δεν υφίσταται περίπτωση έκδοσης αντιφατικών πράξεων για την ίδια διαχείριση ως προς την ορθότητα των λογαριασμών το ύψος του τυχόν διαπιστωθέντος ελλείμματος και του μετενεκτέου χρηματικού υπολοίπου της διαχείρισης (βλ. απόφ. 579/2019 VII Τμ. Ελ. Συν.).

13. Περαιτέρω, ο εκκαλών ζητεί την ακύρωση της προσβαλλόμενης απόφασης προβάλλοντας, με τον πρώτο λόγο έφεσης, ότι δε φέρει οιοδήποτε βαθμού ευθύνη αναφορικά με την πρόκληση του επίδικου ελλείμματος. Ειδικότερα ισχυρίζεται ότι αφενός μεν ουδέποτε απέκτησε, με επίσημη πράξη αρμοδίου υπηρεσιακού οργάνου, την ιδιότητα του αναπληρωτή προϊσταμένου του Τμήματος Εξόδων, αλλά ότι υπηρετούσε στο εν λόγω Τμήμα ως απλός υπάλληλος, αφετέρου δε ότι τα πρόσωπα που ήταν υπεύθυνα για τον έλεγχο των δικαιολογητικών που επισυνάπτονταν στους τίτλους πληρωμής ήταν η προϊσταμένη του Τμήματος Κ... Γ... και ο ταμιακός διαχειριστής Α... Α..., ενώ ο ίδιος ο εκκαλών ήταν υπεύθυνος για την καταβολή της μισθοδοσίας και της απόδοσης των ασφαλιστικών εισφορών για τους έκτακτους υπαλλήλους του Δήμου .... Σύμφωνα, περαιτέρω, με τον εκκαλούντα, όταν γίνονταν οι πληρωμές από το Ταμείο, η προϊσταμένη επιβεβαίωνε, κατά την ακολουθούμενη πρακτική, την πραγματοποίηση αυτών των πληρωμών και ειδικότερα την άθροιση των ποσών που είχαν καταβληθεί και την αντιστοίχισή τους με τα ευρισκόμενα στο Ταμείο χρήματα. Όταν δε απουσίαζε η προϊσταμένη, τον έλεγχο αυτό διενεργούσε ο ιεραρχικά ανώτερος υπάλληλος Φ... Σ..., και εάν απουσίαζε και αυτός, όπως στην κρινόμενη περίπτωση, ο ίδιος ο εκκαλών ήταν επιφορτισμένος με τον έλεγχο. Συνεπώς, κατά τους ισχυρισμούς του, η θέση της υπογραφής του στην κατάσταση εισπράξεων - πληρωμών έχει την έννοια ότι επιβεβαιώνει την πραγματοποίηση αυτών των πληρωμών, την άθροιση των ποσών που είχαν καταβληθεί και την αντιστοίχισή τους με τα ευρισκόμενα στο Ταμείο χρήματα. Αντίθετα, δεν είχε, όπως προβάλλει, καμία αρμοδιότητα ούτε για τον έλεγχο δικαιολογητικών, ούτε για τη διενέργεια πληρωμών, οι οποίες, άλλωστε, κατά τον χρόνο υπογραφής της ημερήσιας κατάστασης, είχαν ήδη

διενεργηθεί. Ωστόσο, ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, αφού σύμφωνα με τα διαληφθέντα στην προηγούμενη σκέψη, ο εκκαλών ανεξαρτήτως των καθηκόντων του στο Τμήμα Εξόδων της Ταμειακής Υπηρεσίας του Δήμου, αναμείχθηκε εν τοις πράγμασι στη διαχειριστική διαδικασία και, ως εκ τούτου, όφειλε να ασκήσει τον προβλεπόμενο στα θεσμικά κείμενα έλεγχο στις πληρωμές που ενέκρινε, ακόμα και εάν ο αριθμός αυτός ήταν περιορισμένος και η εμπλοκή του στις πληρωμές περιστασιακή. Επίσης ο ισχυρισμός του ότι ο έλεγχος που διενήργησε στο ημερήσιο δελτίο πληρωμής της 13^{ης}.11.2001 του διαχειριστή πληρωμών, το οποίο περιείχε την πληρωμή των δύο προαναφερόμενων ειδικών εντολών ήταν απλώς αθροιστικός και ότι η μετά την εξόφληση προσυπογραφή του από αυτόν δεν συνδέεται αιτιωδώς με την εκταμίευση των χρημάτων και το διαπιστωθέν έλλειμμα, είναι απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης, καθόσον ο επίδικος καταλογισμός στηρίζεται προεχόντως στην παράλειψη του εκκαλούντα να ελέγξει τη νομιμότητα και εγκυρότητα των προς εξόφληση πληρωμών και όχι μόνο στην προσυπογραφή από αυτόν της ανωτέρω κατάστασης πληρωμών του Ταμείου που συντάχθηκε εκ των υστέρων. Επιπροσθέτως, ο εκκαλών προβάλλει ότι του ελέγχου του κρίσιμου οικονομικού έτους 2001 είχε επιληφθεί το Ελεγκτικό Συνέδριο, η Ομάδα Ελέγχου του οποίου έχει ήδη εκδώσει την 1/2013 καταλογιστική πράξη, κατόπιν διενέργειας έκτακτου ελέγχου. Η πράξη, καταλογίζει για τις συγκεκριμένες δαπάνες, συγκεκριμένα πρόσωπα (όχι τον εκκαλούντα) και «κατά τα λοιπά κηρύσσει τους λογαριασμούς ως ορθώς έχοντες». Συνεπώς, σύμφωνα με τον εκκαλούντα, εφόσον η πράξη αυτή δεν κάνει αναφορά στο πρόσωπό του, θεωρείται ότι εκείνος δεν υπέχει ευθύνη ως προς τις συγκεκριμένες δαπάνες, η δε εκ νέου κρίση αυτών των δαπανών από τον Οικονομικό Επιθεωρητή είναι παράνομη και η προσβαλλόμενη πράξη ακυρωτέα ως αναρμοδίως εκδοθείσα. Και ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος διότι, όπως προκύπτει από την 328/27.4.2015 απόφαση, ο Οικονομικός Επιθεωρητής έλαβε υπόψη το περιεχόμενο της .../2013 καταλογιστικής πράξης της Ομάδας Ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το οποίο διαφέρει από εκείνο της ήδη προσβαλλόμενης. Συνεπώς, η εκδοθείσα από τον Οικονομικό Επιθεωρητή -ήτοι από όργανο αρμόδιο για τον καταλογισμό δημοτικών υπολόγων και συνευθυνομένων (βλ. άρθρα 150 παρ. 3 και 152 παρ. 3 του ν. 4270/2014 και άρθρα 12 παρ. 1 του ν.δ/τος 1264/1942, που κυρώθηκε και διατηρήθηκε σε ισχύ με την 312/1946 Π.Υ.Σ., Α' 188) και με αρμοδιότητα συντρέχουσα με αυτήν του Ελεγκτικού Συνεδρίου- απόφαση, στο μέτρο που καταλογίζει πρόσωπα διαφορετικά από τα ήδη καταλογισθέντα με τις πράξεις της Ομάδας Ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δεν αντιφάσκει με τα πορίσματα του ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ούτε τα αναιρεί, αλλά τα συμπληρώνει και επιτρεπώς διευρύνει τα υποκείμενα του ελέγχου. Εξάλλου, ομοίως απορριπτέος είναι ο λόγος έφεσης ότι η αξίωση επιστροφής του καταλογισθέντος ποσού έχει υποπέσει στην προβλεπόμενη από τη διάταξη του άρθρου 56 παρ. 3 εδ. β' του ν. 2362/1995 δεκαετή παραγραφή, προεχόντως ως ερειδόμενος επί της εσφαλμένης προϋπόθεσης ότι η προσβαλλόμενη έχει εκδοθεί από το Ελεγκτικό Συνέδριο, ενώ, στην πραγματικότητα, αφενός ο εκκαλών ευθύνεται ως υπόλογος για το έλλειμμα που δημιουργήθηκε στη διαχείριση του Δήμου εξαιτίας του και αφετέρου η προσβαλλόμενη έχει εκδοθεί από Οικονομικό Επιθεωρητή, για τη δε παραγραφή της ευθύνης του ως υπολόγου ισχύει, ελλείψει ειδικότερης διάταξης, η προβλεπόμενη από τη γενική διάταξη του άρθρου 249 του Αστικού Κώδικα εικοσαετής παραγραφή, που αρχίζει από τη δημιουργία του ελλείμματος (βλ. αποφ. 2979/2012, 3283/2013 Ολομ., 1467/2017, 696/2018, 841/2019 VII Τμ. Ελ. Συν.). Στη συνέχεια, ο εκκαλών υποστηρίζει ότι οι επίμαχες δαπάνες έχουν νομιμοποιηθεί με τις διατάξεις του άρθρου 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004, όπως αυτό ερμηνεύτηκε αυθεντικά από το άρθρο 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, 34 παρ. 1 του ν. 3801/2009 και 29 παρ. 3 του ν.

3838/2010. Και ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, δοθέντος ότι το ως άνω άρθρο 26 του ν. 3274/2006, όπως ερμηνεύτηκε, δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις εξωταμειακής διαχείρισης, δηλαδή πληρωμής χωρίς χρηματικό ένταλμα συνοδευόμενο από τα νόμιμα δικαιολογητικά που να αποδεικνύουν την έναντι του Δήμου απαίτηση του πιστωτή, λόγω της ιδιαίτερης βαρύτητας και απόκλισης αυτών από τη δημοσιονομική νομιμότητα. Τούτο δε, ανεξαρτήτως της αοριστίας του λόγου έφεσης, καθόσον αυτός αρκείται σε επανάληψη των προϋποθέσεων των προμνησθεισών διατάξεων χωρίς αναφορά σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που υπαγόμενα στις ως άνω προϋποθέσεις επάγονται την έννομη συνέπεια της νομιμοποίησης. Όσον δε αφορά στη διάταξη των άρθρων 34 παρ. 1 του ν. 3801/2009 και 29 παρ. 3 του ν. 3838/2010, αυτές δεν εφαρμόζονται επί δαπανών που εξοφλήθηκαν πριν από την 1η Ιανουαρίου 2004 (βλ. αποφ. 1091/2017, 696/2018, 840/2019, 841/2019 VII Τμ. Ελ. Συν.).

14. Τέλος, ο εκκαλών προβάλλει επικουρικώς ότι, ακόμη και εάν γίνει δεκτό ότι υφίσταται έλλειμμα στη διαχείριση του Δήμου και ότι ο ίδιος συνευθύνεται για τη δημιουργία του, εντούτοις συνέτρεχε στο πρόσωπό του συγγνωστή πλάνη, που δικαιολογεί την απαλλαγή του από τον ένδικο καταλογισμό. Ωστόσο, λόγω της ιδιότητάς του ως υπαλλήλου του Τμήματος Εξόδων και της εντεύθεν ενασχόλησής του με παρεμφερή καθήκοντα, ήτοι τον έλεγχο και την πληρωμή άλλων εξόδων του Δήμου, αυτός όφειλε και μπορούσε να γνωρίζει ότι οι επίμαχες δαπάνες που προκάλεσαν το έλλειμμα δεν επιτρεπόταν να εκταμιευτούν χωρίς χρηματικά εντάλματα και τα συνοδεύοντα αυτά δικαιολογητικά και, συνεπώς, τυχόν πλάνη του ως προς το ζήτημα αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί συγγνωστή κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 37 παρ. 1 εδ. γ' του ν. 3801/2009, όπως αβασίμως προβάλλει. Το Δικαστήριο, όμως, συνεκτιμώντας τις αναφερόμενες στις διατάξεις του τελευταίου ως άνω νόμου περιστάσεις, ιδίως δε ότι αφενός η υπαιτιότητα του εκκαλούντα δεν εξικνείται πέραν του βαθμού της ελαφράς αμέλειας και ότι, αφετέρου, εκτελούσε ευκαιριακά τα καθήκοντα του αναπληρωτή της προϊσταμένης της Διεύθυνσης Ταμειακής Υπηρεσίας του Δήμου και μόνο στις περιπτώσεις που έλλειπε - πέραν αυτής- και ο ορισθείς ως αναπληρωτής της, και, συνεπώς, η ανάμιξή του στις ανωτέρω πληρωμές ήταν περιστασιακή, κρίνει ότι το ποσό του σε βάρος του καταλογισμού πρέπει να μειωθεί στο 1/10.

15. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, πρέπει η κρινόμενη έφεση να γίνει εν μέρει δεκτή, να μεταρρυθμισθεί η προσβαλλόμενη πράξη ως προς το καταλογισθέν σε βάρος του ποσού, ήτοι ως προς το ποσό των 4.666,17 ευρώ, με μείωση αυτού στο 1/10, ήτοι στο ποσό των 466,62 ευρώ (4.666,17 € X 1/10). Κατ' εκτίμηση δε των περιστάσεων, πρέπει να διαταχθεί η απόδοση του κατατεθέντος παραβόλου στον εκκαλούντα (βλ. άρθρο 73 παρ. 4 και 5 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο) και να συμψηφιστούν τα δικαστικά έξοδα μεταξύ των διαδίκων, λόγω της μερικής νίκης και μερικής ήττας αυτών (άρθρο 275 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας).

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται εν μέρει την έφεση.

Μεταρρυθμίζει την .../27.4.2015 απόφασης του Οικονομικού Επιθεωρητή της Διεύθυνσης Έκτακτων και Ειδικών Ελέγχων - Περιφερειακό Γραφείο ... της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών, κατά το μέρος που αφορά στον εκκαλούντα.

Περιορίζει το ποσό του καταλογισμού σε βάρος του εκκαλούντα σε 466,62 ευρώ. Διατάσσει την απόδοση του, κατατεθέντος από τον εκκαλούντα, παραβόλου, και Συμψηφίζει τη δικαστική δαπάνη μεταξύ των διαδίκων.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις 29 Ιανουαρίου 2019.

**Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ANNA ΛΙΓΩΜΕΝΟΥ**

**Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΠΑΡΕΔΡΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΤΑΛΛΑΧΑΝΗΣ**

**Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του στις 12 Νοεμβρίου 2019.

**Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ANNA ΛΙΓΩΜΕΝΟΥ**

**Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**